

***Обучителен материал за семинар в рамките на проект EnvironmentYou -
Подобряване на управлението на околната среда от МСП, управлявани от
младежи***

Образователна тематика

Био-земеделие в планинските райони

Създаване на учебния материал и авторски права ©

Образователна организация EUROTraining

Отказ от отговорност:

Съдържанието на този материал за обучение е отговорност единствено на Еврорегион Нестос - Места и на Гръцкия национален младежки съвет (като водещ бенефициент) и по никакъв начин не може да се приема, че отразява вижданията на Европейския съюз, участващите държави, Управляващия орган и Съвместният секретариат. Материалът е адаптиран и преведен на български език от „Ивентзоун“ ООД – изпълнител по договор със Сдружението за регионално социално икономическо развитие (партньор по проекта).

Проектът е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие и от национални фондове на страните, участващи в Програмата за сътрудничество Interreg V-A „Гърция-България 2014-2020“.

СЪДЪРЖАНИЕ

1. СВЕТОВЕН ПРЕГЛЕД НА БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ.....	2
1.1 Историческа справка.....	2
1.2 Биологично земеделие в света.....	9
1.3 Състоянието на международния пазар.....	10
1.4 Необходимостта от международно признати стандарти.....	10
Резюме на образователната част 1.....	11
2. Биологично земеделие в Европа.....	12
2.1 Обработваеми площи по видове и държави.....	12
2.2 Законодателство на Общността.....	14
2.3 Механизми за информация и обучение.....	17
2.4 Финансова подкрепа.....	18
2.4.1 Правила за производство на биологични продукти.....	18
2.4.2 Правила за биологично животновъдство.....	20
2.4.3 Правила за преработени биологични продукти.....	21
2.4.4 Правила за трансфер.....	22
2.4.5 Правила за производство на биодинамични селскостопански продукти.....	22
2.5 Насърчаване на биологично земеделие и животновъдни продукти.....	24
2.5.1 Разпространение на биологично земеделие и животновъдни продукти.....	24
2.5.2 Изследване на конкурентоспособността.....	25
Резюме на образователна част 2.....	27
3. Биологично земеделие.....	28
3.1 Биологично земеделие в Гърция.....	29
3.2 Биологично земеделие в България.....	31

1. СВЕТОВЕН ПРЕГЛЕД НА БИОЛОГИЧНОТО ЗЕМЕДЕЛИЕ

Целите на учебния материал са многобройни. Адресиран е както до онези, които се занимават със земеделие, така и до тези, които са обучени, за да го практикуват по-късно, но и до тези хора, които се двоумят в професионалния си избор. Земеделските производители с дългогодишен опит в конвенционалното и биологично земеделие или в животновъдството в планините трябва да осъзнаят богатата традиция, на която се основава тяхната работа, и огромните усилия на стотици учени, изградили съвременни знания, стимулиращи интереса им към по-дълбоко познание и проучване на индустрията.

Предназначение

Целта е да се представи концепцията за биологично земеделие, като се отдели от конвенционалната, да представи еволюцията и тенденциите на биологичното земеделие в световен мащаб както по отношение на производството на продукти, така и по отношение на тяхното закупуване и потребление. Също така се подчертава необходимостта от създаване на международно признат стандарт за биологично земеделие и принципите, по които се управлява.

Очаквани резултати

От този раздел, от обучаемите основно се очаква да осъзнаят проблемите, създадени от методите на съвременната (конвенционална) засилена форма на земеделие - животновъдството, да повишат осведомеността и да разберат стойността на опазването на природната среда и консумацията на качествени хранителни продукти.

Също така, да опише състоянието на биологичното земеделие в света, да признае ползността на стандарта за биологично земеделие, да познава понятията и ключовите думи, да се позовава чрез носталгични препратки и презентации на изображения на традиционното земеделие.

1.1 Историческа справка

Земеделието е първичното изкуство, създадено от човека, за да задоволи в своите нужди от хранене, облекло и снабдяване със суровини за всички видове други продукти. Той включва всички усилия, насочени към подобряване на количеството и качеството на растителната продукция чрез обработване на земята и подобряване на развъждането на селскостопански животни, чиято храна се основава на растителни продукти. Модифицираните природни екосистеми, агро-екосистеми, се формират чрез земеделие.

Растежът на капитализма, бързото технологично развитие и увеличаването на населението на света оказаха огромно влияние и върху селското стопанство. Конвенционалното земеделие - в най-често срещаната му форма - особено от 1930 г. нататък, значително променя структурата и функционирането на животинските екосистеми. Производителността и мобилността на организмите се увеличават, много видове в хранителната верига са застрашени, генетичното и биологичното разнообразие се намаляват, биогеохимичните цикли се отварят и стабилността на екосистемата се дерегулира.

Използване на технологията при напояване на култури (<https://eclass.teiep.gr/courses/TEXG108/>)

Следователно след Втората световна война има самодостатъчност на основните хранителни продукти, увеличаване на производителността, намаляване на производствените разходи.

Плановите за развитие на селското стопанство (Общата селскостопанска политика на ЕС) се фокусират само върху производителността, за да се изхранва все по-бързо нарастващото население, особено в най-бедните страни.

От друга страна, общата еуфория доведе до увеличаване на градските центрове и градското население, докато в същото време земеделските земи и земеделските стопанства намаляват, както и активното селско население.

Селскостопанското производство беше интензифицирано с цел максимизиране на производството чрез безразсъдното използване на химически торове, напоителни води, пестициди и обработка на почвата.

Системата на сеитбооборота беше изоставена и ценният биологичен и генетичен материал на растенията и животните изчезна, като същевременно имаше и внос на чужди видове за отглеждане.

Приложение на пестициди при отглеждането на маслини (Directorate of Rural Development of Iliia, 5-9-19. <https://www.protinews.gr/blog/dolomatikoi-psekasmoi-gia-dako>)

Ефектите върху деградацията на околната среда, независимо дали е естествена или жилищна, и качеството на селскостопанските продукти са значителни както по отношение на вкус, аромат, цвят, така и по отношение на тяхната хигиена и безопасност. Има много замърсявания на водата, при които пестицидите и нитратите се откриват извън допустимите граници. Почвите се деградират (ерозират) в много райони, горите се експлоатират предимно, а природните ресурси (руди, води, флора и фауна) се губят, в резултат на което земеделските земи стават непродуктивни. Загубата на земеделска земя доведе до обезлесяване на горите, които са дадени за ползване като земеделска земя. Устойчивостта на враговете на реколтата към пестициди нараства и резултатът е, че все повече и повече количества се използват и сега се откриват в храната. Използването на вода в земеделието за напояване се е утроило през десетилетията 1950-1990 и наличното количество вода на жител намалява.

Ерозия на почвата и опустиняване

(http://www.texnologosgeoponos.gr/2020/06/blogpost_913.html)

Често възникване на селски район със замърсяване от празни опаковки

Продукти с най-много остатъци от пестициди

	Контролен продукт	Процент на излишък (%)
1	Бобови растения	11,1
2	Подправки и ядки	8,1
3	Грозде	6,6
4	Зелени зеленчуци	5,8
5	Домати, чушки	6,2
6	Цитруси	3,4

Benakeio Phytopathological Institute, <https://docplayer.gr/5800132-Trofima-nera-kai-ypoleimmata-georgikon-farmakon-dr-g-e-miliadis.html>2010.

Животновъдството се засилва еднакво, следвайки индустриалните стандарти. Продуктите се увеличават с генетично подобрение, храна, богата на хранителни вещества и енергия, лекарства, антибиотици и хормони на растежа.

Задушаващи клетки за крави, управлявани от известна млечна компания, базирана на индустриални стандарти, (28-3-2017, <https://www.reader.gr/extras/ta-kloyvia-tis-asfyxias-salos-metis-synthikes-diaviosis-ton-ageladon-tis-marks-spencer-pics>)

В същото време използването на генетично модифицирани организми (ГМО) започва в земеделието, т.е. растения и животни, към които се прехвърлят гени от напълно различни микроорганизми. Това начинание е особено изгодно за компаниите.

Цялата тази идеална картинка бързо започва да се размива. Първите сериозни проблеми се появяват още през 70-те години. Почвата започна да се "уморява" и органичните вещества бяха изчерпани. Количествата химически торове, които трябваше да бъдат използвани за производството на конкретни количества продукт, трябваше непрекъснато да се увеличават. Нещо подобно се

случва и с пестицидите. Почти абсолютната им ефективност през първите години на приложения отстъпи на проблеми като следните:

- устойчивост на много растителни врагове към активните вещества на пестицидите
- унищожаване на полезни организми
- колапс на екологичното равновесие на системите
- замърсяване на водата и почвата
- замърсяване на въздуха и следователно влошаване на парниковия ефект
- отравяне, токсичност и канцерогенеза при производители / потребители
- остатъци в селскостопанските продукти и ефекти върху качеството на живот на потребителите, скандали с храните през последните години („луди крави“, „свински грип“, „птичи грип“ и др.).

Следователно конвенционалното земеделие води до задънена улица и се търсят алтернативни форми на земеделие, които са в съответствие с технологичния прогрес, икономични в природни ресурси, ефективни, надеждни. В този контекст беше предложен моделът на устойчиво земеделие, който управлява агро-екосистемата по цялостен начин и включва интегрирано управление и биологично земеделие. Той се опитва да бъде връзката, която ще свърже отново прекъснатата от години комуникация. За да възстанови начина на мислене, където природата се третира с уважение и производителят осъзнава, че най-накрая трябва да се справи с нея и да приеме нейните закони и ограничения, а не да ги игнорира.

Историята на биологичното земеделие, разбира се, се губи в дълбините на вековете. Следващите принципи и методи са продължение на така нареченото традиционно земеделие. От писанията на древните гърци, римляни (натуралисти и лекари) и византийци (главно монаси) се черпи ценна информация за това как да се обработват и торят различни овощни дървета и зеленчуци, лечението на болести и вредители на почвата и върху които Рудолф Щайнер се основава на своето изследване на растежа на растенията.

Новите форми на биологично земеделие се появяват от първите десетилетия на 20-ти век, докато първите му движения са свързани с различните духовни и вътрешни течения на философската основа (Гюте, Щайнер, Пфайфер) и целят човешкото развитие чрез различни дейности между включването на здравословни хранене и живот. Те обаче се характеризират с прекомерен догматизъм и мистика и дълги години остават далеч от всякаво научно развитие. Стигаме до 1924 г., където австриецът Рудолф Щайнер организира „Селскостопански семинар“ и на практика установява органично-динамично отглеждане, алтернативен начин на практикуване на земеделие, подчертавайки връзката на естествената екосистема с космическите влияния.

През следващите десетилетия в Швейцария се създава движение с икономически и социално-политически мотиви, като самостоятелност на производителите и местно потребление. През 1960 г. движението разширява целите си, като насърчава защитата на околната среда, качеството на храните, еволюцията на меките и възобновяеми форми на енергия, като същевременно се отказва от модела на пълна автономия на земеделското предприятие и започва да приема някои естествени суровини, като минерали за обогатяване на почвата. Водещи представители са Ханс Мюлер и Ханс Питър Ръш.

В Обединеното кралство след Втората световна война беше силно изразена необходимостта от насърчаване на естественото земеделие и комуникацията почва-растение-животно-човек, така че беше основана Soil Association, организация, която подчертава ролята на органичните вещества, почвената активност в растежа на растенията и устойчивост.

Във Франция след Втората световна война са създадени две основни движения: първото от лекари и физиотерапевти с цел здравословно хранене и второто от хората от селските райони, които популяризират значението на плодородието на почвата за растежа на здрави растения. По-късно в градските центрове се създават потребителски кооперации за систематично популяризиране на биологични продукти. Биологичното земеделие от Масаноду Фукуока също се разпространи в Япония.

Определяйки какво е биологично земеделие, бихме казали, че това е холистична система за управление на производството, която насърчава и подобрява здравето на агро-екосистемата, включително биологичното разнообразие, биологичните цикли и биологичната активност на почвата.

Целите на биологичното земеделие трябва да бъдат:

- увеличаване на биологичното разнообразие в цялата агро-екосистема
- повишаване на биологичната активност на почвите
- поддържане на плодородието на почвата в дългосрочен план
- рециклиране на растителни и животински остатъци за възстановяване на хранителните вещества в почвата, намаляване на въвеждането на невъзобновяеми ресурси
- използване на възобновяеми ресурси чрез местно организирани земеделски системи
- насърчаване на правилното използване на почвата, водата и въздуха за хигиена и безопасност
- боравене със селскостопански продукти с акцент върху методите за преработка за поддържане на биологичната цялост и качеството на продуктите на всички етапи
- възможност за определяне на необходимия период от време за превръщане на културата от конвенционална в органична

Принципът на биологичното отглеждане на животни е връзката между животните и техните ферми. Животните имат достъп до открити площи, хранят се от самото поле и се наблюдава тяхното здраве и благосъстояние.

1.2 Биологично земеделие в света

Биологичното земеделие се прилага в много страни по света, чиито области непрекъснато се увеличават, като основният критерий е нарастващото търсене на биологични продукти главно в Европа, САЩ и Япония.

В Латинска Америка, регионът с най-голямо биологично разнообразие и микроклимат в света, производителите използват знанията, наследени от епохата на инките, и обработват милиони декари с много различни видове и сортове картофи. Микроклиматът и биологичното разнообразие благоприятстват биологичното земеделие.

В някои части на Перу 30% от реколтата е органична. Аржентина, Бразилия, Перу и Колумбия са страните от Латинска Америка с най-висок процент на биологично земеделие. Разработва се законодателство, производителите се подпомагат научно и търговски, въпреки че правителствата не предоставят финансова подкрепа.

В Африка биологичното производство има малък ефект. Въпреки че по-голямата част от производството се доближава до стандартите за биологично земеделие, липсва сертифициране, съответно законодателство и продуктите се продават като конвенционални. Очаква се Министерството на земеделието на Южна Африка да установи правила за производство и сертифициране.

В Азия делът на органично отглежданата земя е много малък. Япония има програма за биологично земеделие 1% за 2003 г. Турция и Израел също произвеждат биологични продукти (предимно плодове и зеленчуци), както и Китай, Индия, Шри Ланка и Корея (какао, кафе, зеленчуци, подправки, ориз, чай, ванилия).

В Австралия има национални стандарти за биологично земеделие от 1992 г. Днес, 70,7 акра, най-големите в света, принадлежат на църквата и се използват за паша. Австралия също така снабдява Европа с плодове и зеленчуци през зимата.

Повече от 10,3 милиона акра са култивирани в Северна Америка. САЩ, Канада и Мексико показват значителен процент органично земеделие и изнасят много от своите продукти.

Органично обработвани площи и брой ферми в цял свят по континенти, 2006

	Континент	Площ	%	Брой ферми
1	Oceania	116.451.000	2,59	2.669
2	Europe	69.204.620	1,38	187.697
3	Latin America	58.093.200	0,93	176.710
4	Asia	28.935.720	0,21	129.927
5	North America	21.992.250	0,56	12.063
6	Africa	8.905.040	0,11	124.805
	Total	305.581.830	0,74	633.891

Източник: ДНΩ, 2008.

1.3 Състоянието на международния пазар

В повечето развити страни биологичните продукти покриват пълната гама от хранителния пазар. Те се предлагат в супермаркети, хранителни магазини, специални магазини за био и органични продукти, на специални обществени пазари и във фермите, където се произвеждат или доставят от самите производители в домовете на потребителите в кутии.

1.4 Необходимостта от международно признати стандарти

Потребителското търсене на биологични продукти непрекъснато се увеличава и е свързано с отговора на кризата от лудите крави, птичия грип и разпространението на генетично модифицирани организми (ГМО). Кризата от 1929 г. и икономическата катастрофа на много фермери в Америка спомогнаха за разпространението на биологичното земеделие на този континент.

В крайна сметка в Европа има много хора, които считат биологичното земеделие за важно за опазването на околната среда. Това е не само метод на селскостопанско производство, но и цялостно предложение за живот. Предложение, което обхваща основните човешки нужди за здравословно хранене, естествен живот и участие в общото.

Защото сферата на биологичното земеделие е тройна: тя е едновременно социално движение, научна област и продуктивна област. Търговец на дребно или конвенционален производител на култури може да нарече продуктите си биологични, за да се възползва от добавената стойност. Следователно е необходимо значението на тези съответни термини да бъде ясно и контролирано.

Необходимостта от специфични и хармонизирани правила за защита и информиране на производителите и потребителите доведе до създаването на различни частни органи, като IFOAM (Международната федерация на движенията за биологично земеделие) през 1972 г. и държавни органи. Участваха и ФАО (Организация по прехрана и земеделие) и СЗО (Световна здравна организация) на ООН и Европейския съюз (ЕС). IFOAM прие през 1998 г.

Общите спецификации на биологичното земеделие и преработка, които не са задължителни, но са ръководство за регламентите на ЕС и законодателството на различните страни.

Показателно е, че през 2008 г. 69 държави вече са имали свои собствени разпоредби за биологични продукти, а 21 са в процес на изготвяне на регулации. През 2007 г. между страните от Източна Африка бяха договорени стандарти за биологични продукти и беше създадена Източноафриканската органична марка.

Резюме на образователната част 1

Биологичното земеделие, въпреки че има хилядолетна история, като продължение на традиционното земеделие, в много части на света се развива само в резултат на хранителните скандали от 20-ти век. Отглежда се в малък процент от районите с нарастващи темпове на разширяване. Информираността за проблемите, породени от конвенционалното земеделие, чувствителността към защитата на природната среда и потребителското търсене на качествени храни водят до необходимостта от създаване на международно признати стандарти за биологично земеделие.

2. Биологично земеделие в Европа

Целта на втората образователно част е да представи ситуацията на обработваемите площи с биологично земеделие в европейските страни, в които има голямо увеличение, да опише действащата правна рамка в еврозоната и спецификациите на биологичните и животински продукти- как да ги произведем, за да поддържаме плодородието на почвата и да възстановим екологичното равновесие с възможно най-малко човешка намеса.

Чрез тази образователна част се очаква обучаемите да овладеят условията за биологично земеделие, да разберат общото законодателство между държавите-членки на Европейския съюз, да намерят връзката между законодателството и обработваемите площи, да могат да опишат възможни начини за подобряване на плодородието на почвата и следователно на храненето на растенията, за лечение на вредители и болести по растенията по биологичен начин и за усвояване на допустимите условия за размножаване на животни и пчелни семейства.

2.1 Обработваеми площи по видове и държави

Идеите за биологично земеделие се раждат в Централна Европа и имат отзвук в много европейски страни от началото на 90-те години до наши дни.

В ЕС през периода 1986-1996 г. площите с биологично земеделие се увеличават с 30% годишно, тъй като фермите, включени в биологичното земеделие, се увеличават. В някои райони процентът на биологично земеделие спрямо общата обработваема площ е двуцифрен, а в някои планински райони на Австрия достига 50%. Най-голям ръст се наблюдава в скандинавските и средиземноморските страни. Италия има най-големите биологични ферми в абсолютен брой, докато Австрия има най-голям дял от общата обработваема площ. У нас се наблюдава един от най-високите темпове на растеж, но размерите все още са доста ниски.

Според статистиката на Европейския съюз от 25 държави-членки за 2005 г. площта, заета с биологични култури, е била само 3,9% от общата използвана земеделска площ. Тази цифра, в сравнение с данните на 15-те държави-членки през 1998 г., показва значително увеличение от 1,8% през 1998 г. на 4,1% през 2005 г. По отношение на броя на биологичните ферми, те представляват 1,6% от общото количество ферми. В почти всички 25 държави-членки на Европейския съюз средната стойност на биологичните ферми е по-висока от общата средна стойност на фермите, тъй като броят на декара на биологично стопанство е 390 дка, докато броят на акра на имот се оценява на 160 дка, което е средната стойност за всички земеделски стопанства. Най-големите биологични ферми се намират в Словакия (4630 дка / ферма) и в Чехия (1420 дка).

Налични са и измерими данни за 2006 г., в която общата площ за биологично земеделие в Европа възлиза на 69 204 620 дка, докато броят на биологичните ферми на 187 735. Италия е страната в Европа с най-голямата

органично обработена площ (10,8 милиона акра), следвана от Испания (8,07 милиона акра), Германия (8,07 милиона акра) и Франция (5,6 милиона акра). По отношение на броя на биологичните ферми през 2006 г. в Европа, първата страна е Италия (44 733 ферми), втора Австрия (20 310 ферми), трета Германия (17 020 ферми) и четвърта Испания (15 693 ферми). Въпреки това, въз основа на процента на органично обработваната площ върху общата площ, класирането се променя, тъй като най-голям процент се намира в Лихтенщайн (27,9%), следван от Австрия (14,2%), Швейцария (10,9%) и Италия (8,4%).

Средногодишното увеличение на биологичните площи през периода 2005-2011 г. е 7,9% в Европа, 7% в ЕС от 27 държави-членки и 14% в други европейски страни извън ЕС. Най-високите средногодишни темпове на нарастване в биологичните райони са регистрирани в Черна гора (692%), Руската федерация (198%), БЮРМ (157%), България (64%), Хърватия (49%) и Турция (42%). В повечето големи страни производители също нарастващите нива бяха задоволителни (Полша 26%, Испания 18%, Швеция 14%, Чехия 10%, Франция 10%), докато беше по-ниска в Германия (3,9%), Дания (3,2%), Обединеното кралство (0,9%) и Италия (0,7%).

През 2011 г., според изчисленията на IFOAM, най-големите производители на биологични продукти въз основа на техните обработваеми площи е Испания с 1 621 898,3 хектара (което съответства на 15,25% от общата площ в Европа), Италия с 1 096 889 хектара (10,32%), Германия с 1 015 626 хектара (9,55%), Франция с 975,141 хектара (9,17%), Обединеното кралство с 638 528 хектара (6%), Полша с 609 412 хектара (5,73%), Австрия с 542 553 хектара (5,1%) и Швеция с 480 185 хектара (4,5%).

През периода 2010-2016 г. общата земеделска площ, използвана за биологично земеделие в ЕС, се е увеличила от 9,1 милиона хектара на 12 милиона хектара, т.е. увеличение от 33%. През 2016 г. процентът на органично обработваните площи възлиза на 6,7%. През същия период продажбите на дребно на биологични продукти нарастват от 18,1 милиарда евро на 30,7 милиарда евро, което е ръст от 69%.

Според Евростат последните налични данни за 2018 г. за биологично земеделска земя в Европейския съюз възлизат на 13,4 милиона хектара. По-конкретно площите с биологично земеделие и животновъдство за периода 2012-2019 г. са се увеличили с 34%. В България, Хърватия и Ирландия биологичните площи са се удвоили повече от два пъти, но има и две страни от ЕС, в които има спад, Обединеното кралство (с 22,5%) и Полша (с 26,1%). Испания, Франция и Италия са имали най-много биологични ферми и добитък както през 2012 г., така и през 2018 г. Тези три държави, заедно с Германия, представляват повече от половината от цялото биологично земеделие в ЕС през 2018 г. По-специално: Испания (16,7%), Франция (15,1%), Италия (14,6%) и Германия (9,1%), с общо 55,5%.

2.2 Законодателство на Общността

Необходимостта от специфични и хармонизирани правила за защита на биологичното земеделие доведе до система за контрол, която предпазва продуктите, производителите и потребителите. Контролира се спазването на спецификациите за отглеждане и сертифициране - етикетирание на продуктите. Характеристиките на този процес са безпристрастност, обективност и научна адекватност на потенциала и инфраструктурата.

Целта му е да защити интересите на потребителя от фалшиви продукти, както и на биологичния земеделски производител от нелоялна конкуренция на такива продукти.

Първото ниво на контрол се отнася до стандартите, както са описани в съответното законодателство (по отношение на какви критерии имаме за биологичен продукт). Това е набор от писмени инструкции, които ясно определят контекста, в който производителят ще се движи и засягат методите и средствата за производство: какво се изисква, какво се предлага, какво се разрешава и какво се забранява.

Биодинамичните продукти получават сертификат Demeter от съответното движение, което включва фактори за изследване, производствени спецификации, обучение, маркетинг, органи за сертифициране в различни страни. Сертифицирането е съгласно европейските регламенти 834/2007 и 889/2008. Развитие на биодинамичното земеделие е хомодинамичното земеделие, вдъхновено от италианеца Енцо Настати от организацията „Дървото на живота“ и е подкрепено в Гърция от неформална група, която организира изследвания.

Многогодишни експерименти, сравняващи биодинамиката с биологичното и конвенционалното земеделие, доказаха следното:

- а) почвата е по-жива (с повече органични вещества и микроорганизми) и задържа повече влага
- б) добивите се намаляват (с 20%), но ефективността се увеличава.

Един килограмм биодинамичен продукт изисква 50% по-малко количество хранителни вещества и 25% по-малко консумация на енергия в сравнение с конвенционалните. Загубите на азот и въглерод в околната среда са намалени. Това означава, че биодинамичното земеделие отделя по-малко въглероден диоксид - един от парниковите газове. Животните предпочитат биодинамиката пред другите храни в експериментите.

Превъзходното качество на биодинамичните продукти се улавя чрез специални илюстративни методи, напр. кристалография. Има научни доказателства, че консумирането на биодинамични продукти повишава благосъстоянието, подобрява имунната система и понижава кръвното налягане.

Разликите между биологичното земеделие, което се прилага съгласно Регламента на ЕС, и спецификациите на биодинамичното земеделие са следните:

- а) биологично и небιологично земеделие не е разрешено в една ферма, цялата ферма трябва да се култивира хомодинамично
- б) трябва да има животни върху едногодишни култури - за предпочитане преживни животни (кози, овце, крави), с изключение на дървесни култури, лозя и зеленчуци
- в) семето е биодинамично или поне органично
- г) използват се специални селскостопански торове и специални биодинамични продукти
- д) фуражите за животни идват от поне 2/3 от биодинамичните компании
- е) изисква се специализиран консултант по биодинамично земеделие.

Стандартите на биологичното земеделие първоначално са формирани чрез организации на страните от Европа и Северна Америка в периода 1930-1970 г., те са консолидирани за първи път исторически в рамките на I.F.O.A.M. в края на 70-те, след това от съответния европейски регламент (2092/91), който беше гласуван от Министерския съвет на земеделието на тогавашната ЕИО, днес ЕС, и постепенно влезе в сила в различни държави-членки.

Прие се доста сложен законодателен акт, който описва различните термини и указания за биологичните продукти, техните производствени методи и как да гарантира спазването на тези правила. Всяка държава-членка следва да определи на национално ниво компетентен одитен орган за наблюдение на процеса на сертифициране на биологични продукти, който може да бъде поверен на публични служби или частни органи, одобрени от националния одитен орган.

Една година след приемането на гореспоменатия основен регламент, Съветът на ЕС прие Регламент (ЕИО) № 2078/92 относно методите на

селскостопанско производство, които отговарят на изискванията за опазване на околната среда и опазване на природното пространство.

За разлика от първия европейски регламент, вторият не се отнася изключително до биологичното земеделие, но е една от така наречените съпътстващи мерки от Общата селскостопанска политика (ОСП). Отнася се до общите екологични методи на земеделското производство. Изпълнението му се осъществява чрез специфични национални програми, представени от държавите-членки и въз основа на многообразието на природната среда и различните структури в тях.

Настоящият регламент беше допълнен и изменен с по-нови регламенти: Reg (EU) 1257/99, 445/02, 963/03, 1783/03, 817/04 и 1360/05.

Регламентът на Европейския съюз 1804/1999 беше приет през 1999 г., определящ правилата на Общността, свързани с производството на продукти от биологично земеделие и създаващ пълна правна рамка както за растениевъдството, така и за животновъдството. В него бяха изброени разрешените суровини, фуражни добавки и разрешени продукти за почистване и дезинфекция на животновъдните съоръжения.

Това беше консенсус между конфликтните интереси на държавите-членки на Европейския съюз и на земеделските производители, желаещи да се присъединят към тази производствена система. Въвеждането му се ускори след натиска на потребителите в резултат на различни скандали с храни (болест на луда крава, месно брашно, диоксини) и опасения относно ГМО.

Впоследствие, по отношение на Регламент (ЕС) 223/2003, бяха уредени въпросите, свързани с фуражите за животни, тъй като когато продукт от животински произход носи етикета „органичен“, използвания фураж трябва да е с поне 95% суровини от органичен произход. Защитата на биологичните продукти беше засилена през март 2000 г. със създаването на лого на общността, характерно за биологичното земеделие. В логото се посочва, че продуктът, който го носи, е произведен в съответствие със стандартите на ЕС и че е обект на система за контрол и сертификация.

Понастоящем е в сила Европейски регламент 734/2007, който замени предишния 2078/92, с цел по-лесно използване от фермерите и животновъдите, повишаване на доверието на потребителите и улесняване и стимулиране на търговията с биологични селскостопански продукти в Общността и на

международно ниво. Следователно 2001 г. ще остане в историята като годината, през която биологичните продукти придобиват популярност във всички търговски вериги, показвайки по-агресивни тенденции от предишните години.

Новият регламент се различава в следните точки от предишния:

- разширява приложението си върху продукти от аквакултури, водорасли, дрожди и вино със специални правила за производство
- разрешено е използването на неразтворими неорганични торове
- забраната за използване на генетично модифицирани организми е свързана с действащото законодателство за конвенционалните продукти, според което се допуска 0,9% случайно присъствие на одобрени ГМО, без да е задължително съответното посочване
- възможно е да се експлоатират единици за паралелно производство на конвенционални и органични продукти
- разрешено е използването на биодинамични продукти
- одобряват се специфични продукти и активни вещества за биологично земеделие и се изготвя списък
- периодите на преобразуване са определени конкретно за всеки вид конвенционално или биологично земеделие или животновъдство
- предвижда се приемането на всякакви изключения от правилата за биологично земеделие и отглеждане в съответствие с принципа на гъвкавост
- европейското лого е поставено върху „предварително опакованите“ биологични храни в страните от ЕС, което дава възможност да се постави и националното лого
- когато е поставено европейското лого, се посочва мястото на производство
- постоянни разпоредби за продукти, внесени от трети страни, които не са получили еквивалентност сами или техния одиторски орган, Европейската комисия признава одитиращия орган на тези държави и тяхната еквивалентност въз основа на указанията на Codex Alimentarius CAC / GL 32 не е в съответствие с EN 45 и ISO 65.

По отношение на толерантността към присъствието на ГМО в органични и селскостопански продукти, европейски и екологични организации, както и Европейският парламент, призоваха за по-строги ограничения, за да се гарантира отличното им качество. По-строгото разграничаване обаче би наложило по-строг и следователно по-скъп контрол.

Дали даден продукт е органичен или не, не се определя чрез научни тестове. Поддържането и оправданието на доверието на потребителите в продукти, етикетирани като биологични, зависи от способността на системата за контрол и сертифициране да намали вероятността компаниите да не спазват съответните стандарти.

2.3 Механизми за информация и обучение

Официалният уебсайт на Европейската комисия за биологично земеделие е инициатива на Генерална дирекция на ЕС за земеделие и селска политика като част от кампанията за развитие на биологично земеделие в целия Европейски

съюз. Уебсайтът служи като ключов компонент на кампанията, чието общо съдържание е съобразено с потребителите. Специален раздел с инструментариум също предоставя печатни фотографски и аудиовизуални материали за използване от заинтересовани страни, включително земеделски производители и земеделски кооперации, преработватели и търговци на дребно, като по този начин популяризира кампанията в различните държави-членки на ЕС. Уебсайтът също така съдържа последните новини, списъци на събития, свързани с биологичното земеделие, както и връзки към други източници на информация и членове на полето.

2.4 Финансова подкрепа

Съгласно Регламент (ЕИО) № 2078/92 за първи път беше въведена специфична схема на Общността за финансова подкрепа за биологични фермери чрез субсидии на декар, съфинансирани от Европейския фонд за ориентиране и гарантиране на земеделието (ФЕОГА) и беше заменена със 734 / 2007.

2.4.1 Правила за производство на биологични продукти

Като холистична система за управление на производството, биологичното земеделие отчита всички включени фактори. Производителят трябва да помисли за въздействието на своите действия върху атмосферата, върху почвените организми, върху по-широката селскостопанска среда, върху качеството на здравето на потребителите. Целта на избора на производителя е да насърчи баланса и хармоничното развитие на факторите, участващи в земеделската практика, без да изолира фактор, като увеличаване на производството. Например видът на растението, което фермерът избере да засади, ще бъде резултат от проучване на потенциалните дългосрочни ефекти върху почвата, адекватността на водата, налична за напояване, разнообразието от растителни видове във фермата и по-широката площ. Необходимо е да се проучи дали растението е подходящо за конкретната почва или ще има недостиг на хранителни вещества, така че отглеждането му е икономически нерентабилно. Също така - дали ще бъде в състояние да отговори на високи изисквания за вода, за скъпи сондажи, водещи до изчерпване на водните ресурси на района и дългосрочни ефекти върху баланса на местната екосистема.

Събирането на местна растителност в естествената среда, в горите и в земеделските райони се счита за метод на биологично производство, при условие че тези територии не са получили интервенции, които са забранени в биологичното земеделие през последните три години. Трябва да се обърне внимание на поддържането на стабилността на естественото местообитание и на опазването на видовете, събрани за пускане на пазара.

Събиране на диви (местни) ядливи треви, които могат да се считат за органични
<https://defkalionas.wordpress.com/2012/06/09/πότε-μαζεύουμε-βότανα>

При преминаване към биологично производство е добре конвенционалният производител на култури да знае, че минималният преходен период е две години преди засяване на едногодишни култури и три години за прибиране (жътва) в трайни насаждения. Тези периоди са модифицирани според историята на предишни култури.

Производителът също трябва да поддържа директен контакт с потребителя, което ще му даде признание. Производителът става по-отговорен и внимателен по отношение на производството, въздействието му върху здравето и околната среда. Потребителят от своя страна придобива увереност в качеството на продуктите, но също така и удовлетворение, че със своите действия допринася за по-широкото мобилизиране за качеството на живот и опазването на околната среда.

Био пшенично брашно с името на производителя

<https://www.bioshop.gr/aleuri-st.-olikis-skliro-bio-1000gr-viougeia.html>

2.4.2 Правила за биологично животновъдство

Що се отнася до биологичното животновъдство, за всеки вид животно има специфични периоди на преход на развъждането му от конвенционално към биологично, в съответствие със спецификациите на съответния европейски регламент, така че животните и техните продукти да могат да се продават като биологични.

Трябва да се внимава при избора на адаптирани породи в средата за размножаване, за да се използва местната растителност и да се покаже устойчивост на болести. Те трябва да се произхождат от биологични единици или да внасят животни за обновяване на стадата, предназначени за размножаване.

Повечето фуражи за животни (90% за преживни животни и 80% за всеядни животни) трябва да идват от напълно сертифицирани биологични фуражи или преходни органични фуражи. Забранени са фуражите, получени от ГМО, месно брашно и други вещества. Добре е да предпочитате фуражи от същото производство, докато отбиването трябва да се извършва с естествено мляко.

Що се отнася до условията на животновъдството, преживните животни трябва да имат достъп до пасища, а всеядни животни - до дворовете, когато времето позволява. Постоянните ограничения - конюшни за животни, клетки за кокошки носачки и индивидуални клетки за кокошки и бозайници обикновено са забранени. Животните са защита от стрес по време на транспортиране и клане.

Свободна паша на преживни животни

<https://www.akroama.gr/αλλά-μέτρα-στήριξης-ζητούν-αγρότες-κα/>

Разрешени са ваксинации и обезпаразитяването за предотвратяване и лечение на заболявания. Насърчава се употребата на хомеопатични и фитотерапевтични лекарства и микроелементи. Насърчава се рециклирането на опаковки.

В случай на биологично пчеларство, кошерите се поставят на подходящото място в околната среда, така че да са на разположение източниците на нектар и цветен прашец в рамките на три километра, идващи от

органични култури или от култури с малко смущения в околната среда. Те трябва да бъдат поставени далеч от всякакъв източник на замърсяване - градски центрове, депа, индустриални центрове, места за изгаряне на отпадъци.

Пчелин, защитен от северозападната посока

<https://blog.beeing.gr/πως-τοποθετούμε-μια-κυψέλη-στο-μελισσ/>

2.4.3 Правила за преработени биологични продукти

Преработените продукти се маркират като "биологични", при условие, че 95% от съставките им от земеделски произход са органично отгледани и изключват използването на ГМО в техния състав, и при условие, че са разрешени съставки от неземеделски произход, като добавки, вода, сол, продукти на основата на микроорганизми и минерали и технологични спомагателни вещества.

На етикета, в допълнение към логото на ЕС, се посочва кодът на одитиращия орган, както и дали земеделските суровини, съставляващи продукта, са произведени в ЕС или в трети държави (или и двете), както на снимките по-долу.

Μοдел на етикет на преработен селскостопански продукт (> 95% органични съставки)

https://physiologike.gr/content.php?cat_id=20&ctg_id=48&lang=el

2.4.4 Правила за трансфер

Трансферът на органични продукти се извършва в насипно състояние, когато се извършва от производствената единица към маркетинговата единица, стига тези две единици да се контролират от един и същ одитен орган. В случай че продуктите се транспортират от една производствена единица до друга, продуктите са в затворени опаковки, където са посочени името и адреса на производителя или преработвателя и името на продукта и метода на производство.

Животновъдните продукти се разпространяват в био магазините само опаковани и замразени.

Разпродажба на едро на биологични продукти на входа на фермата, Прокопи Евия https://www.lifo.gr/articles/greece_articles/205813/ena-magiko-agroktima-sto-prokopi-eyvoias

2.4.5 Правила за производство на биодинамични селскостопански продукти

Лицензирано в над 60 страни по света, биодинамичното земеделие е метод за биологично земеделие с холистичен и духовен подход за устойчиво отглеждане на храни.

Както вече споменахме в раздел 2.2, биодинамичното земеделие е сложна екологична практика на биологичното земеделие и неговите продукти получават сертификат Demeter от съответното движение, което включва органи за изследвания, производствени спецификации, обучение, маркетинг и сертифициране на оператори в различни страни.

Използвана в над 60 страни, сертификацията на “Demeter” потвърждава, че биодинамичните продукти отговарят на международните стандарти в производството и преработката на устойчиви храни. Регулиран във Великобритания от Асоциацията за биодинамично земеделие (BDA), биодинамичните стандарти на “Demeter” се основават на биологичните стандарти на ЕС.

Предпоставка за сертифициране е акредитация съгласно европейски регламенти 834/2007 и 889/2008.

В биодинамичното земеделие се използват предимно два препарата: торово – рогов препарат (BD 500) и кварцово-рогов-препарат (BD 501). Използван за подобряване на биологичната среда на почвата, (BD 500) се произвежда от свежа кравешка тор, която се събира през есента, поставя в кравешки рог и се заравя в почвата за период от шест месеца. Кварцово-роговият –препарат (BD 501) от своя страна, се използва за третиране на растенията и е изработен е от фино смлян кварц смесен с паста. След леко овлажняване, кварцовата прах се поставя в кравешки рог и се заравя в почвата за няколко месеца. Активирането на двата препарата става като се разбъркват в продължение на един час, след което се напръскват върху почвата или растенията.

Производство на биодинамичен продукт

Кварцов пясък

(<https://strouboulis.gr/chalaziaka>)

Традиционното земеделие отдавна използва лунните фази като ориентир за посевите. Биодинамичният календар освен тях, включва също съзвездия и планетарни подреждания. Вдъхновен от Щайнер, биодинамичният календар е разработен от германската фермерка Мария Тун (1922 – 2012), която експериментира с планетарните ефекти върху засаждането, сеитбата и прибирането на реколтата. Биодинамичният календар може да бъде адаптиран за конкретни полукълба на планетата. Въпреки че не е част от изискванията за акредитиране на "Demeter", календарът се използва от повечето земеделски производители и градинари, които практикуват биодинамично земеделие.

2.5 Насърчаване на биологично земеделие и животновъдни продукти

2.5.1 Разпространение на биологично земеделие и животновъдни продукти

Търговията с биологични продукти се увеличава, което води до транспорт на дълги разстояния на пресни или преработени храни, произведени в или извън ЕС. Въпреки че новият регламент относно биологичните продукти насърчава късите канали за дистрибуция и местното производство, терминът „биологичен“ не е синоним на термина „местен“. Най-големият износител на биологични продукти за ЕС е Китай.

Следователно цените, плащани от потребителите за биологични продукти, са по-високи от тези на конвенционалните, обикновено много по-високи. Разликата в цените се влияе както от потребителското търсене, така и от разликите в разходите за преработка и дистрибуция.

Високите цени на дребно се считат за най-сериозния недостатък на биологичните продукти, който ограничава потребителите да купуват, особено неинформирани и опортюнистични потребители. Факторът "цена" действа като възпиращ фактор за съзнателните потребители, когато разликата в цената надвишава психологическата граница от 25-35% (в зависимост от продукта), докато е напълно възпираща за несъзнателни или опортюнистични купувачи на органични продукти.

Единствената мрежа от интегрирани услуги за малки и средни предприятия за повишаване на тяхната конкурентоспособност чрез тяхната интернационализация е Enterprise Europe Network, възникнала в резултат на интеграцията на европейските информационни центрове и центрoвете за насърчаване на иновациите. Той започна да функционира в началото на 2008 г. и се състои от 70 консорциума (600 организации) в повече от 40 държави (държави-членки на Европейското икономическо пространство, страни кандидатки и трети страни). Той включва над 500 контактни точки на

предприемачи в Европа, които предоставят пълна гама от услуги за подкрепа за малки и средни предприятия в цялата Общност и извън нея. Мисията е да укрепи конкурентоспособността, да подкрепи развитието на необлагодетелствани райони, да насърчи иновациите и предприемачеството, да укрепи връзките между индустрията, научните изследвания и инвестиционния капитал и да насърчи икономически и екологично устойчив растеж и заетост.

Европейският портал за МСП и иновации предоставя достъп до информация за пълния набор от политики, законодателство, програми и инициативи на ЕС за малки и средни предприятия в Европа.

IMPtove е инициатива, предназначена да насърчи малките и средните предприятия да развият и подобряват своите умения за управление на иновации. С подкрепата на Европейската инициатива INNOVA, изходната точка на IMPtove е онлайн инструмент, с който компаниите могат да оценят съществуващите си възможности. След сравнение на собственото им представяне с това на останалите, IMPtove им предлага консултантска услуга за подобряване на тяхното представяне в управлението на иновациите.

2.5.2 Изследване на конкурентоспособността

Развитието и разпространението на биологичното земеделие в ЕС се засили значително чрез научни изследвания. До 80-те години проучванията се провеждат главно от частни компании. През 1982 г. той беше интегриран за първи път в планирането на изследователски дейности от университет в ЕС, докато през 90-те започнаха първите - финансирани от ЕС - изследователски проекти за биологично земеделие. В същото време много национални оперативни програми включват специфични мерки и действия в подкрепа на изследванията на биологичното земеделие. Може да се спомене Федералният план за биологично земеделие (BOEL) в Германия (от 2002 г.) и Програмата за изследване на биологичното земеделие (DARCOF) в Дания (от 1996 г.). Основните приоритети по отношение на нуждите на сектора на биологичното земеделие в научните изследвания на ЕС са представени в таблицата по-долу.

Изследователски приоритети в областта на биологичното земеделие

Критерии-Цели		Изследователски области
Увеличение на поне 20% от общата обработваема площ	1	обработваеми култури <ul style="list-style-type: none"> • намаляване на разходите за труд • засяване • растителна защита
	2	плодове и зеленчуци <ul style="list-style-type: none"> • растителна защита • сортове • разходи за труд • качество • маркетинг

	3	непреживни животни <ul style="list-style-type: none"> • диетични цикли • жилище • хранене • системи за свободно отглеждане
	4	преживни животни <ul style="list-style-type: none"> • заболявания • хранене
	5	ливади (пасища)
	6	икономически перспективи - възможности
	7	създаване на политики <ul style="list-style-type: none"> • институционални инструменти за подпомагане на биологичното земеделие • проучване на ползите от биологичното земеделие • стратегии за тяхното оптимизиране
	1	преживни животни <ul style="list-style-type: none"> • спонгиформна енцефалопатия • антибиотици • качество на млякото
	2	плодове и зеленчуци <ul style="list-style-type: none"> • растителна защита • остатъци от тежки метали • азотен цикъл • органолептични характеристики • външен вид на продукта
Осигуряване на успешен маркетинг на биологични продукти	3	въпроси на трудовото и търговско право
	4	непреживни животни <ul style="list-style-type: none"> • диетични цикли • жилище • антибиотици
	5	обработваеми култури <ul style="list-style-type: none"> • нитратни торове • микотоксини • ерозия на почвата
	6	опазване на околната среда
	7	ливади <ul style="list-style-type: none"> • интензивна употреба • липса на биологично разнообразие
	8	обработка <ul style="list-style-type: none"> • продуктово разграничаване • органолептични характеристики • ГМО

Дългосрочно и устойчиво развитие на биологичното земеделие	1	преживни животни <ul style="list-style-type: none"> • етични въпроси • хранене • цялостен подход към здравето на животните
	2	непреживни животни <ul style="list-style-type: none"> • хранене • системи за свободно отглеждане
	3	опазване на околната среда
	4	развитие на селското стопанство <ul style="list-style-type: none"> • възможности • поддържане-защита на ландшафта • създаване на работни места
	5	органични продукти в супермаркетите <ul style="list-style-type: none"> • справедлива търговски продукти
	6	енергия <ul style="list-style-type: none"> • възобновяеми енергийни източници • производство на енергия в единици за биологично производство • контрол - намаляване на потреблението • оптимизиране на опаковъчни и транспортни дейности
	7	управление на земите

Резюме на образователна част 2

Биологичното земеделие в Европейския съюз се урежда от Европейския регламент 734/2007, по-опростен и гъвкав от предишния 2078/1992. Настоящият регламент беше приет поради необходимостта да се защитят интересите на потребителя и земеделския производител, за свободното движение на продуктите и за секюризацията и официалното признаване на тези предимства в резултат на натиска на потребителите за качествена храна. Изискана екологична практика е и биодинамичното земеделие, което разчита на пренасянето на природните сили в подходящия момент и тяхното оползотворяване за максимално възможен добив на култури. Съответствието със стандартите за производство, разпространение и популяризиране на биологични продукти позволява на продуктите да носят специален знак с логото на Общността и обозначението на страната на производство. Спецификациите включват всички допустими интервенции за подобряване на плодородието на почвата и защита на посевите и селскостопанските животни от неприятели и болести с възможно най-малко човешка намеса.

Подкрепа за биологичното земеделие в планинските райони се предоставя на европейско ниво чрез изследвания и информация, както и обучение за фермери и потребители.

3. Биологично земеделие

Биологичното земеделие гарантира устойчивост, справедливост, продоволствена и климатична сигурност. То може да възстанови плодородието на почвата, да сложи край на опустиняването, да извлече натрупания въглерод в атмосферата и да го отведе в почвата.

Биологичното земеделие е селскостопански метод за производство на храни, при който се използват естествени вещества и процеси. Това означава, че биологичното земеделие обикновено оказва ограничено въздействие върху околната среда, тъй като насърчава:

- отговорното използване на енергията и природните ресурси;
- опазването на биологичното разнообразие;
- опазването на регионалното екологично равновесие;
- подобряването на плодородието на почвата;
- поддържането на качеството на водата.

Освен това с правилата за биологичното земеделие се насърчава висок стандарт на хуманно отношение към животните и се изисква от земеделските стопани да се съобразяват със специфичните поведенчески потребности на животните.

Разпоредбите на Европейския съюз за биологичното земеделие имат за цел да осигурят ясна структура за производството на биологични продукти в целия ЕС. Целта е да се удовлетвори потребителското търсене на надеждни биологични продукти, като същевременно се осигури справедлив пазар за производителите, дистрибуторите и търговците.

Биологичното земеделие е бързоразвиваща се област от селското стопанство на ЕС, поради повишения интерес на потребителите към биологичните продукти. В отговор на предизвикателствата, породени от това бързо развитие, и за да се осигури ефективна правна рамка за промишлеността, ЕС прие ново законодателство. Поради сложността и значението на вторичното законодателство, което се подготвя в момента, Комисията предложи влизането му в сила да се отложи с една година — от 2021 г. на 2022 г. Първоначалното искане за отлагането бе отправено от държави от ЕС, Европейския парламент, държави извън ЕС и други заинтересовани страни.

Сред промените, които ще бъдат въведени с новото законодателство в областта на биологичното производство, са:

- укрепване на системата за контрол с цел засилване на потребителското доверие в системата на ЕС за биологично производство;
- нови правила за производителите, които ще улеснят преминаването на малки земеделски стопани към биологично производство;
- нови правила относно вносните биологични продукти, за да се гарантира, че всички продавани в ЕС биологични продукти отговарят на едни и същи стандарти;
- разширяване на гамата от продукти, които могат да се продават като биологични.

В следващата част ще разгледаме каква е ситуацията в Гърция и България по отношение на биологичното земеделие.

3.1. Биологично земеделие в Гърция

Био земеделието в Гърция започва още в началото на 80-те. Днес там има 8269 био ферми с обща площ от близо 250 000 хектара.

Първите био фермери просто експериментират от любопитство. През 1982 г. се появява холандска фирма, която търси био стафиди и така започва био производството с търговски цели. Четири години по-късно пък германска фирма подкрепя производството на био маслини и зехтин, но главно за износ. В следващите години отделни фермери превръщат стопанствата си в биологични, водени от препоръките на чужди сертифициращи институции като Soil Association, Naturland и Skal, тъй като Гърция все още няма свои такива.

Днес Гърция има няколко сертифициращи компании, като най-голямата е DIO. Тя е създадена през 1993 г. и е пълноправен член на IFOAM (International Federation of Organic Agricultural Movements). Типично по гръцки, името DIO идва от поетичното наименование на богинята на плодородието – Деметра. От DIO твърдят, че земята на елините е една от най-плодородните и има голям потенциал за развитие на биоземеделие.

Малко факти:

В Гърция има 8269 био ферми с общо 249 488ха земя, сертифицирана като биологична. 78% от тази земя са пасища, а останалите 22% са обработваема земя. Това прави 2,7% от селскостопанския сектор. (За сравнение био фермите в България са 351, а сертифицираната като биологична земя е 12 284ха, което прави 0,2% от селскостопанския ни сектор).

Близо 9% от световното производство на биологични цитрусови плодове се пада на Гърция.

Над 50% от обработваемата био земя в южната ни съседка е заета от маслинови дръвчета, а това прави 8% от производството на био маслини и зехтин в света.

Гърция е единствената европейска държава, която произвежда био памук.

Близо 4% от био гроздето в света се произвежда от Гърция. То отива за директна консумация, вино или стафида.

През 2004 г. разходите за био храни на глава от населението в Гърция са 2 евро. Тези разходи са твърде малки като се сравнят с разходите на швейцарците (105 евро), англичаните (30 евро), италианците и германците (42 евро), но в България например такива разходи почти няма.

През 2004 г. оборотът от био пазара е 22 млн. евро, а през 2006 г. вече е 40 млн. евро. Експертите предвиждат, че през следващите три години този пазар ще се удвои.

И действително ако до преди десетина години по-голямата част от био продукцията на Гърция отива за износ, то днес вътрешното търсене е доста по-голямо. Доказателство е съществуването на 25 открити улични пазари главно за местна селскостопанска био продукция, почти във всеки супермаркет има био щандове, а освен това в страната има и около 350 специализирани био магазина и техният брой постоянно расте. Има дори и био заведения, като Пицария „Mystic“, където предлагат пица с блат от брашно от конопено семе, био сладки и био напитки.

В Гърция зехтинът влиза в състава на почти всяко ястие, може би затова той е и най-често срещаният био продукт, но също така има и маслини и сапун от зехтин.

Много широка е гамата от био плодове и зеленчуци. Био виното е друг продукт, който много се ценят от гърците, тъй като според познавачите вкусът и ароматът му са много по-наситени от тези на обикновеното вино. Тъй като делът на био пасищата в Гърция е доста голям, се произвеждат и различни видове сирена и кисело мляко. А за да се популяризират предимствата на биологичното прясно мляко някои супермаркети като Veroroulos го предлагат на по-ниска цена.

В Гърция могат да се открият и някои странни за нас био продукти като естествена дъвка или пък каперси и разбира се- биологично узо.

В Гърция има и различни био изложения, но най-голямото е ECOFESTIVAL, където се представят различни био продукти от страната и чужбина. Ако случайно имаш път към Атина, имай предвид, че тази година екофестивалът е от 8 до 11 ноември.

В последно време се предлагат и различни туристически услуги с био насоченост, като например престой в био ферма, където имаш възможност да си отгледаш сам храната (ако имаш желание, разбира се) или пък различни видове обиколки с дегустации на био продукти.

До преди няколко години Гърция беше една от най-изостаналите държави в Европейския съюз по отношение на биоземеделieto, но в последно време тя бързо си навакхва закъснението

3.2. Биологично земеделие в България

През последните години биологичното земеделие в България е един от секторите, който в условията на криза се развива с бързи темпове, като непрекъснато нарастват площите и броят на производителите, включени в система на контрол. Причините са свързани както с много добрите предпоставки у нас за неговото развитие – запазени в екологично отношение райони; осведоменост и желание на потребителите да се хранят здравословно; осъзнати ползи за околната среда и селските райони; подпомагане на биологичните производители – така и с добрия прием на биопродуктите на външните пазари.

Общо с биокултури в България са заети над 12.2 хил. хектара или около 1.2% от обработваемите площи. В план на земеделското министерство се залага през 2013 г. 8% от използваните площи да се обработват по биологичен начин.

Биосертификати от българските контролни органи имат 56 растениевъдни и пет животновъдни ферми, както и четири стопанства за семена и посадъчен материал. Сертифицираните пчелни семейства са 23 508.

В България биопроизводството е все още слабо застъпено – като процент от общата земеделска площ, площите за биопроизводство у нас са с най-нисък дял сред всички останали страни от ЕС. Повечето от екологичната продукция се изнася в чужбина, като около 6-7 % намира пазар и у нас.

Според статистически данни, над 90% от произвежданата понастоящем сертифицирана биологична продукция в България се изнася главно за западноевропейски страни, Съединените щати и Канада. Това са предимно

билки, плодове, зеленчуци, мед и ядки. А сред най-разпространените биологични диворастящи продукти са гъбите, билките и ядките.

В България все още биологичното производство тепърва прохода, макар по всеобщи експертни оценки това да е един изключително подходящ за България сектор – както поради реалните ѝ природни дадености и не толкова незамърсената земя, така и поради имиджа ѝ на традиционен производител на качествени селскостопански продукти. Единствено биологичното пчеларство и производството на пчелни продукти, традиционна селскостопанска дейност у нас, показват високи и конкурентни резултати.

Министерството на земеделието, храните и горите (МЗХГ) на България изготви Национален план за действие за развитие на биологичното производство до 2027 г. Основните стратегически цели за биопроизводството са определени заедно с представители на контролиращи и консултантски организации, научни институти и университети, организации на биологичните производители и търговци.

По данни на министерството броят на биологичните оператори се е увеличил с 20 пъти, като през 2008 г. те са били 311, а към края на 2018 г. са били 660. Сертифицираните площи за отглеждане на биологични култури в България през последните 7 години са нараснали над 6 пъти. Към 2018 г. площите в системата на контрол са 162 332 ха, а към 2011 г. те са били 26 622 ха.

От 2015 година насам България заема едно от челните места по площи с лозя отглеждани по методите на биологичното земеделие в ЕС, което прави възможно производството на биовино. Страната ни е сред лидерите в Европа по отношение на брой пчелни кошери, отглеждани в съответствие с методите на биологичното земеделие.

- Към 2011 г. броят им е 58 855
- през 2018 г. нараства четири пъти и достига до 265 069.

В периода от 2016 г. до 2018 г. се отчита ръст и при засадените площи с роза и лавандула, съответно към 2018 г. те са 2255 ха и 7 021 ха. България е най-големият производител на биологично розово и лавандулово масла в света. Този факт, както и разрастващото се производство на други разнообразни биологични етерични масла, като масло от маточина, затвърждава позициите ѝ на традиционен и търсен производител на тези етерични масла. Това определя страната като ключов производител с традиции в производството на суровини за биокозметиката.

Биоземеделието е приоритетен сектор за подпомагане по инвестиционните мерки по ПРСР. От началото на 2007 г. до момента по Програмата са изплатени около 150 млн. евро, основно за проекти за модернизация на биологичните земеделски стопанства, следвани от проекти на млади фермери, малки стопанства и проекти за преработка на био суровини.

За подпомагане на контрола във ведомството е създадена и специална дирекция „Биологично производство“. Сред целите на ведомството са и включване на схеми и мерки за подпомагане на ферми, които не отговарят на критериите за подпомагане по мярка 11 „Биологично производство“ по ПРСР. Предвижда се 30 % от тях да бъдат подпомагани по такива схеми. Създават се условия за устойчивост на малките и семейни биологични стопанства, чрез насърчаване сдружаването на производителите. Биопродуктите да бъдат включени в схемите „Училищен плод“ и „Училищно мляко“ също е една от актуалните задачи на плана.

Предвижда се ежегодно участие на биологични стопанства в схемите за временна заетост на работници в тях.

С цел осигуряване на цялостен мониторинг на биологичното производство в страната, съгласно изискванията на регламентите на Европейския съюз, беше създаден електронен регистър за операторите и подизпълнителите, които произвеждат, преработват, търгуват, съхраняват или внасят биологични продукти.

Заради по-скъпото производство и по-ниските добиви, както и заради това, че тези фермери опазват околната среда, те се нуждаят от адекватно подпомагане.

По мярка 11 Биологично земеделие през 2018 г. са изплатени 43,5 млн. лева по три направления: Биологично растениевъдство – с 2900 кандидати, Биологично животновъдство – с 84 кандидати, и биопчеларство – с близо 950 кандидати.

Мярка 11 Биологично земеделие – Кампания 2018 г.

Изплатени 43,5 млн. лева по три направления:

Биологично растениевъдство – 2900 кандидати

Биологично животновъдство – 84 кандидати

Биологично пчеларство – близо 950 кандидати

40 млн. евро се прехвърлят към мярка 11 „Биологично земеделие“

След заседание на Комитета за наблюдение на ПРСР 2014-2020 г. Управляващият орган представи на заинтересованите страни предложение за изменение на Програмата. То включва преразпределение на средства във връзка с рамката за изпълнение и предложение за прехвърляне на средства от нестартирала мерки.

С преразпределението на средствата се предвижда поемане на нови ангажименти по мярка 11 „Биологично земеделие“ в рамките на кампания

2019/2020 г. Поemanето на нови ангажменти по мярка 11 ще бъде възможно единствено при положителни резултати относно прилагането на биологично земеделие и системите за контрол в страната. Те ще бъдат обект на проверка на предстоящия одит от страна на службите на Европейската комисия.

Биологични стопани, преминали периода на преход и които до момента не са били участници по мярка 11, ще могат да поемат нови 5-годишни биологични ангажменти, като в първите три години от изпълнението ангажиментите ще бъдат финансирани от бюджета на ПРСР 2014-2020, а оставащите две години – от бюджета на Стратегическия план за ОСП 2021-2027.

Финансовото подпомагане от ЕС може да бъде както за преход към биологично производство, така и за поддържане на статута на биологичен производител. Това е признание за ролята на биологичното земеделие по отношение на различните приоритети за развитие на селските райони и потенциалните ползи за обществото от методите за биологично производство.

Държавите от ЕС могат да отпускат помощи по различни начини, за да отвърнат на специфичните предизвикателства, пред които могат да бъдат изправени техните стопани, практикуващи биологично земеделие.